

Broj: 01-021-245 /2023

Sarajevo, 14. oktobar 2023. godine

Polazeći od politika, ciljeva i načela utvrđenih dosadašnjim programskim deklaracijama, u nastojanju da dosljedno odgovorimo na bitne procese i pitanja, usklađujući svoje djelovanje aktuelnom vremenu i prilikama u kojima djelujemo, 8. kongres SDA je 14. oktobra 2023. godine, u Sarajevu, usvojio:

PROGRAMSKU DEKLARACIJU 8. KONGRESA SDA

Sa vjerom u Boga i odlučni da se pridržavamo moralnih vrijednosti koje proizlaze iz temeljnih vjerskih i etičkih načela;

Polazeći od rezultata koje je SDA postigla u osiguranju nezavisnosti i međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine, u organizaciji odbrane od agresije, u obnovi, izgradnji i jačanju države;

Posvećeni ostvarenju našeg glavnog cilja – izgradnji suverene, cjelovite, demokratske i prosperitetne Bosne i Hercegovine, države ravnopravnih naroda i građana na cijelom njenom teritoriju;

Odlučni da se suprotstavimo secesionističkim namjerama retrogradnih politika i pojačanih nasrtaja na ustavno-pravni poredak Bosne i Hercegovine;

Čvrsto opredijeljeni za zaštitu i poštivanje izvornih i neotuđivih ljudskih prava i sloboda, te punu implementaciju Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Uvažavajući činjenicu da je Bosna i Hercegovina multietnička država i da mora biti uređena po mjeri svih njenih građana i naroda;

Uvjereni da unutarne probleme i otvorena pitanja možemo i treba da rješavamo kroz dijalog i kompromis, u skladu sa demokratskim principima;

Riješeni u namjeri da dovršimo neophodne reforme za ekonomsko-socijalni napredak, vladavinu prava i integraciju u Evropsku uniju i NATO, da intenziviramo borbu protiv kriminala i korupcije, da izgrađujemo prosperitetno i otvoreno bosanskohercegovačko društvo ravnopravnih, odgovornih, tolerantnih i solidarnih ljudi;

Sa željom da sadašnje i buduće generacije žive u miru i prosperitetu, uz međusobno uvažavanje i toleranciju;

Delegati 8. kongresa definiraju **POLITIČKU POZICIJU I POLITIKE SDA:**

POLITIČKA POZICIJA STRANKE DEMOKRATSKE AKCIJE

SDA potvrđuje poziciju bosanskohercegovačke narodne stranke političkog centra otvorene za sve građane Bosne i Hercegovine koji prihvataju njene programske ciljeve i zalažu se za:

1. očuvanje suvereniteta, nezavisnosti i cjelovitosti države Bosne i Hercegovine;
2. jačanje države Bosne i Hercegovine i njenih institucija;
3. ubrzani napredak ka članstvu Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju kroz ispunjavanje prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije i implementaciju presuda Evropskog suda za ljudska prava;
4. ubrzani napredak ka članstvu Bosne i Hercegovine u NATO savezu, uz jačanje interoperabilnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.
5. regionalnu saradnju na principima poštivanja suvereniteta, teritorijalnog integriteta, dobrosusjedskih odnosa i međusobnog uvažavanja, poštivanju međunarodnih konvencija i potpisanih sporazuma, kao osnovu za stabilnost i ekonomski prosperitet cijelog regiona.
6. razvoj demokratije u društvenom i političkom životu, vladavinu zakona i funkcioniranje pravne države;
7. puno ostvarivanje jednakih prava, osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda u skladu s međunarodnim dokumentima kojima se definira ova oblast;
8. razvoj SDA kao snažne demokratske političke stranke koja će biti lider pozitivnih promjena procesa u bosanskohercegovačkom društvu i državi;
9. očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995. te očuvanje vrijednosti antifašizma, što uključuje poštivanje zakonskih zabrana negiranja holokausta i genocida;

10. očuvanje istine o agresiji na Bosnu i Hercegovinu 1992-1995., borbu protiv pokušaja izjednačavanja branilaca i agresora i borbu protiv pokušaja uvođenja etničkog balansa u procesuiranju ratnih zločina;
11. ostvarivanje pune ravnopravnosti konstitutivnih naroda i građana na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine;
12. podršku kulturnim institucijama i nevladinim organizacijama koje rade na afirmaciji tradicije, kulture i identiteta Bošnjaka i drugih naroda;
13. afirmaciju bosanskohercegovačkog identiteta kao zajedničkog identiteta svih građana Bosne i Hercegovine, uz očuvanje etničkih posebnosti;
14. slobodno djelovanje vjerskih zajednica zasnovano na autonomiji i vjerskim slobodama građana;
15. jačanje saradnje i veza sa bosanskohercegovačkim iseljeništvom;
16. zaštitu prava, nacionalnih i svih drugih interesa Bošnjaka u drugim državama regiona;
17. borbu protiv svih oblika diskriminacije i socijalne isključenosti;
18. poštivanje ravnopravnosti spolova;
19. unapređenje socijalnih prava;
20. unapređenje prava iz radnog odnosa i uslova rada, posebno u realnom sektoru;
21. dosljedno provođenje principa tržišne ekonomije i pravično korištenje bogatih resursa kojima Bosna i Hercegovina raspolaže, kako bi pozitivne rezultate jačanja privrede osjetili svi građani Bosne i Hercegovine;
22. borbu protiv korupcije i svih oblika kriminaliteta;
23. ravnomjeran regionalni razvoj, podršku povratničkim zajednicama i razvoj ruralnih sredina;
24. snažniju afirmaciju mladih i intenziviranje njihovog učešća u javnom i društvenom životu;
25. odgoj i obrazovanje u skladu s tradicijom i savremenim potrebama tržišta i bosanskohercegovačkog društva.

JEDINSTVO BOSANSKOHERCEGOVAČKIH PATRIOTSKIH SNAGA

Jedinstvo bosanskohercegovačkih patriotskih snaga je nužan preduvjet daljnjeg razvoja i jačanja države Bosne i Hercegovine.

Prošlost nas uči da kada god su te snage bile jedinstvene i jake, Bosna i Hercegovina je napredovala. I obrnuto, kada su te snage bile nejedinstvene i slabe to je bilo na štetu Bosne i Hercegovine.

Zbog toga će SDA nastaviti da daje prednost interesima države Bosne i Hercegovine nad uskostranačkim interesima.

To tražimo i od drugih probosanskohercegovačkih političkih stranaka. Politička borba za vlast ne smije biti na štetu interesa države Bosne i Hercegovine.

Smatramo da je nužno definirati principe koji se tiču vitalnih interesa države Bosne i Hercegovine mimo kojih nijedna politička stranka ne može ići u borbi za vlast.

Aktuelni trenutak nas upozorava da se ti principi narušavaju, te se iz tog razloga ovo pitanje posebno naglašava u Programskoj deklaraciji.

USTAVNA REFORMA

SDA će ustrajati u borbi da Bosna i Hercegovina bude cjelovita i demokratska država u kojoj će svi građani i narodi biti ravnopravni na cijeloj njenoj teritoriji.

Postojeće ustavno uređenje je posljedica agresije na Bosnu i Hercegovinu, etničkog čišćenja, ratnih zločina i genocida nad Bošnjacima, i kao takvo izvor je neravnopravnosti na što su ukazale i brojne presude Evropskog suda za ljudska prava.

Koristeći mogućnosti iz člana X Ustava Bosne i Hercegovine, SDA će se nastaviti zalagati da Bosna i Hercegovina bude uređena na način koji će u potpunosti afirmirati osnovna ljudska prava i temeljne slobode i osigurati ukidanje diskriminacije bilo koje vrste.

Smatramo da je to moguće postići tako što će Bosna i Hercegovina biti uređena kao demokratska, na ekonomskim i multietničkim principima regionalizirana, pravna i socijalna država pod nazivom Republika Bosna i Hercegovina sa tri nivoa vlasti: državni, regionalni i lokalni, sa gradom Sarajevom koji je politički, administrativni, kulturni i ekonomski centar Bosne i Hercegovine. Za postizanje tog cilja potrebna je podrška u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine koja uključuje dvotrećinsku većinu u Predstavničkom domu. Uvjereni smo da će u doglednoj budućnosti takva podrška biti moguća.

SDA će se boriti za potpunu i pravilnu implementaciju svih presuda Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. To posebno podrazumijeva simetrična rješenja u pogledu ravnopravnog položaja konstitutivnih naroda u oba bosanskohercegovačka entiteta i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, kao i ravnopravnost onih građana koji ne pripadaju nijednom od konstitutivnih naroda. Trenutno postojanje različitih rješenja za Dom naroda/Vijeća naroda u entitetima, kao i različite nadležnosti predsjednika/potpredsjednika entiteta suprotno je tim odlukama.

Zalagat ćemo se i za realizaciju zaključaka i preporuka iz mišljenja Evropske komisije iz 2019. godine u pogledu efikasnosti i funkcionalnosti državnih institucija u ispunjavanju obaveza za članstvo u Evropskoj uniji i NATO savezu.

Kroz implementaciju presuda Evropskog suda za ljudska prava i usvajanje standarda Evropske unije, zalagat ćemo se za slabljenje dominacije etničkog, a jačanje građanskog koncepta uređenja države s ciljem postizanja njihovog funkcionalnog balansa.

Imajući u vidu sve snažnije udare na Ustavni sud Bosne i Hercegovine i pokušaje urušavanja njegove samostalne pozicije, te podjele po etničkom kriteriju, SDA će se snažno suprotstaviti takvim tendencijama i boriti se da se očuva postojeća ustavna pozicija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. To naročito znači pravo da Ustavni sud Bosne i Hercegovine sam donosi svoja pravila postupanja, a ne da ih se utvrđuje posebnim zakonom, izbor domaćih sudija po stručnim i moralnim, a ne po etničkim i političkim kriterijima i učešće sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Zalagat ćemo se da se konačno uklone prepreke koje je postavio Ustavni sud RS u ostvarivanju prava na zaštitu vitalnog nacionalnog interesa.

REFORMA JAVNE UPRAVE

Naš cilj je država u funkciji općeg dobra, a odgovorna i efikasna administracija u službi građana. U skladu s preporukama Evropske komisije, OECD/SIGMA principima nastaviti ćemo s intenzivnom reformom javne uprave kako bi se brže i kvalitetnije pružale usluge građanima i privrednim subjektima i kako bi servis javne uprave bio ujednačen na cijeloj teritoriji države.

PRAVOSUDE

SDA će se nastaviti zalagati za harmonizaciju pravosudnog sistema u Bosni i Hercegovini, kao neophodnog mehanizma za ostvarivanje principa vladavine prava i primjene jedinstvenih standarda na teritoriji cijele države u zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda.

U tom cilju, nastojat ćemo izvršiti unifikaciju svih procesnih zakona i tražit ćemo uspostavu Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine u okviru čije nadležnosti će biti i pitanje ujednačavanja sudske prakse na cijeloj teritoriji države.

Zalagat ćemo se za jačanje integriteta Visokog sudskog i tužilačkog vijeća u skladu s preporukama Evropske komisije.

Nećemo dozvoliti umanjeње nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

Borit ćemo se da pravosuđe Bosne i Hercegovine bude istinski zaštitnik ustavno-pravnog poretka Bosne i Hercegovine.

Snažno ćemo se suprotstaviti tendencijama da se kroz procesuiranje ratnih zločina relativizira istina o agresiji na Bosnu i Hercegovinu, pokušajima da se izjednače strane i praktično uvede etnički balans u procesuiranju počinitelaca ratnih zločina. Etničkog balansa nije bilo prilikom izvršenja ratnih zločina i ne može ga biti ni prilikom sudskog procesuiranja. Armija Republike Bosne i Hercegovine je bila jedina legalna vojna snaga koja je vodila odbrambeno-oslobodilački rat protiv dva udružena zločinačka poduhvata protiv Bosne i Hercegovine, kako je utvrđeno pravosnažnim presudama Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju.

Zalagat ćemo se za borbu protiv korupcije na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine i insistirat ćemo da se i pravosuđe prema ovom problemu odnosi na takav način.

Zalagat ćemo se za neovisno, depolitizirano i efikasno funkcioniranje pravosuđa u Bosni i Hercegovini, njegovo kadrovsko jačanje i materijalno opremanje.

IZBORNI ZAKON

SDA će se zalagati za izmjene Izbornog zakona koje znače implementaciju odluka Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, što posebno podrazumijeva ravnopravnost svih građana u izbornom procesu i ostvarivanje njihovog univerzalnog i jednakog biračkog prava.

Nećemo dozvoliti nikakve dodatne teritorijalne i etničke podjele koje su same po sebi izvor diskriminacije.

Podržavamo sve mjere koje su usmjerene na jačanje integriteta izbornog procesa, posebno preporuke OSCE-a (ODIHR), s ciljem da izborna volja građana bude u potpunosti iskazana kako kroz izborni rezultat tako i kroz njegovu implementaciju. Zalagat ćemo se da Bosna i Hercegovina, u skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava, postane jedna izborna jedinica kada je riječ o izboru za organe Bosne i Hercegovine, za ostvarivanje prava raseljenih lica da glasaju u mjestima prebivališta iz kojih su protjerani kao i za izjednačavanje biračkih i drugih prava

bosanskohercegovačke dijaspore sa pravima građana naše zemlje koji su nastanjeni u Bosni i Hercegovini, što smatramo neophodnim za postkonfliktna društva.

Posebnu pažnju ćemo posvetiti pitanju pripadnosti mandata izabranih zastupnika i delegata u zakonodavna tijela na svim nivoima i tražiti rješenja koja će spriječiti zloupotrebe i korupciju u toj oblasti.

DRŽAVNA IMOVINA

Imovina države Bosne i Hercegovine, kao i svake druge države je, između ostalog, temelj teritorijalnog integriteta i suvereniteta države.

Zbog toga je SDA čvrsto opredijeljena da pitanje državne imovine može biti uređeno isključivo na način da sva državna imovina u zemljišnim, katastarskim i drugim javnim knjigama bude upisana kao vlasništvo države Bosne i Hercegovine.

Zalagat ćemo se da se na nivou države donese zakon kojim će se urediti pitanje korištenja državne imovine od strane nižih nivoa vlasti s ciljem efikasnog izvršavanja njihovih ustavnih nadležnosti. To može biti urađeno samo u skladu s odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na temu državne imovine koje su do sada donesene, uglavnom na zahtjev ovlaštenih predlagača koji dolaze iz SDA.

ODBRANA I SIGURNOST

Sigurnosna stabilnost je prvorazredni interes Bosne i Hercegovine. Ona je vezana za stanje u Bosni i Hercegovini, regionu i svijetu.

Zbog toga ćemo jačati naš odbrambeno-sigurnosni sektor.

Jačat ćemo Oružane snage Bosne i Hercegovine tako što ćemo se zalagati da izdvajanja za odbranu budu na nivou NATO standarda, što podrazumijeva da budžet za odbranu treba biti minimalno 2% BDP-a Bosne i Hercegovine.

Nastavit ćemo s reformom odbrambenog sektora kao najuspješnijom reformom u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini. Naše Oružane snage su učestvovala u brojnim međunarodnim vojnim misijama i brojnim akcijama spašavanja ljudi i imovine u elementarnim nepogodama. To je rađeno s velikim uspjehom i predstavlja važnu referencu i za sigurnost i stabilnost Bosne i Hercegovine.

Provodit ćemo sve reforme predviđene Programom reformi koji je prvi put usvojen 2019. godine u okviru Akcionog plana za članstvo u NATO-u.

Stalno ćemo insistirati na primjeni Aneksa 1B Dejtonskog mirovnog sporazuma kojim su se države potpisnice obavezale na balans u naoružavanju i vojnim efektivima.

Insistirat ćemo na reformi policije u Bosni i Hercegovini kako bi policijske snage bile efikasno koordinirane i organizirane. Borit ćemo se za bolje opremljene policijske snage i za bolji materijalni položaj njihovih pripadnika. Zalagat ćemo se za popunjavanje policijskih snaga u skladu s popisom stanovništva, jer je i to garancija bolje sigurnosti, naročito kada je u pitanju povratnička populacija.

Kroz obrazovni sistem posebnu pažnju ćemo posvetiti edukaciji mladih ljudi u odgovoru na sve vrste sigurnosnih izazova.

Jačat ćemo kapacitete namjenske industrije i civilne zaštite u Bosni i Hercegovini i njeno uvezivanje u sistem civilne zaštite Evropske unije.

MEĐUNARODNA SARADNJA

SDA će aktivno i konzistentno nastaviti sa aktivnostima koje će potvrditi i unaprijediti izgrađeni kredibilitet Bosne i Hercegovine kao pouzdanog saveznika u kreiranju stabilnog regionalnog i euroatlantskog poretka, uvažavajući načela pravde, vladavine prava, jednakosti i ravnopravnosti, uz zaštitu vlastitih i uvažavanje interesa svih država i naroda sa ovih prostora.

SDA čvrsto stoji na principima nezavisnosti, teritorijalnog integriteta, suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, što predstavlja ključnu osnovu, temeljna načela i principe vanjske i euroatlantske politike.

Nastavit ćemo da dosljedno podržavamo principe pravičnosti bazirane na međunarodnom pravnom sistemu, nemiješanju u unutrašnje stvari drugih zemalja, primjeni korektnih bilateralnih i multilateralnih odnosa u rješavanju globalnih problema i konflikata, te uzajamnoj saradnji i partnerstvu sa svim prijateljskim zemljama.

Dosljedno ćemo se zalagati za principe ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja kroz miroljubivu suradnju i puno uvažavanje odredbi i principa utvrđenih Poveljom i konvencijama Ujedinjenih nacija i konvencijama Vijeća Evrope, posebno Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

REGIONALNA SARADNJA

Zalažemo se za regionalnu saradnju na temeljima međunarodnog prava kao i principima međusobnog uvažavanja i reciprociteta u svim pravima i obavezama. Pozivamo susjede Bosne i Hercegovine, Srbiju i Hrvatsku, da pristupimo rješavanju graničnih, imovinskih i drugih otvorenih pitanja. Ako o nekom pitanju nije moguće postići bilateralni sporazum, rješenje vidimo u dosljednoj primjeni normi i standarda međunarodnog prava. Pozivamo Srbiju i Hrvatsku da ispunjavaju obaveze prema Bosni i Hercegovini koje su prihvatile kao potpisnice Dejtonskog mirovnog sporazuma, da poštuju Bosnu i Hercegovinu kao što Bosna i Hercegovina poštuje njih, da se ne

miješaju u unutrašnja pitanja Bosne i Hercegovine i prestanu sa pružanjem podrške retrogradnim politikama u Bosni i Hercegovini.

Čvrsto smo opredijeljeni da kroz zdravu regionalnu saradnju i održavanje aktivnih i konstruktivnih odnosa sa susjednim državama damo svoj doprinos stabilnosti i napretku našeg regiona kao i Evrope u cjelini.

NATO

Članstvo Bosne i Hercegovine u NATO-u naš je primarni i ključni vanjskopolitički cilj. SDA je u prethodnom mandatu osigurala da usvanjem Programa reformi bude aktiviran Akcioni plan za članstvo (MAP) u NATO-u.

Nastavit ćemo da snažno i bezrezervno podržavamo unapređenje i ubrzanje procesa integriranja Bosne i Hercegovine u NATO savez, na bazi do sada postignutih dogovora, usvojenih zakonskih rješenja i donesenih odluka od strane nadležnih državnih institucija, kao i preuzetih međunarodnih obaveza i do sada ostvarenog napretka. NATO integracijski proces, kao pretpostavka sigurnosti, ali i ekonomskog razvoja te sveukupnog državnog i društvenog napretka naše zemlje, temeljit će se na do sada realiziranim reformama u sektorima sigurnosti i odbrane, iskustvima stečenim u okviru međunarodnih misija očuvanja mira, te na mehanizmima saradnje sa NATO-om u okviru dosadašnje implementacije Akcionog plana za članstvo (MAP).

EVROPSKA UNIJA

U prethodnom mandatu, kada je SDA predvodila procese, Evropska komisija je Bosni i Hercegovini dodijelila kandidatski status.

SDA će nastaviti sa punom podrškom svim aktivnostima koje vode ka integraciji Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, sa posebnim akcentom na dosljednom ispunjavanju 14 prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije kako bi se nakon dobijanja kandidatskog statusa osiguralo otpočinjanje pregovora za punopravno članstvo naše zemlje u Evropskoj uniji.

ULOGA MEĐUNARODNE ZAJEDNICE PREMA DEJTONSKOM SPORAZUMU

SDA zahtijeva dosljedno ispunjavanje obaveza koje međunarodna zajednica ima prema Dejtonskom mirovnom sporazumu.

SDA smatra da je neophodno daljnje prisustvo međunarodnih vojnih snaga u Bosni i Hercegovini radi očuvanja mira i stabilnosti.

SDA traži od Vijeća za implementaciju mira (PIC) i OHR-a da svoj mandat civilne implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma izvršavaju dosljedno i da ne podliježu političkim pritiscima. Takvoj smo nedopustivoj situaciji svjedočili kada je Visoki predstavnik za BiH izmjenio Izborni zakon BiH i Ustav FBiH na dan Općih izbora 2022. godine, i kada je u procesu implementacije izbornih rezultata nametnuo jednokratnu suspenziju Ustava FBiH. Ovakav primjer derogiranja ustavne pozicije jednog naroda i njegove izborne volje presedan je nezabilježen u modernim demokratskim sistemima.

PROPAGANDA PROTIV BiH I BOŠNJAKA I NAŠ ODGOVOR

Bošnjački narod je sudbinski vezan za državu Bosnu i Hercegovinu i želi da u miru i toleranciji živi s drugim narodima. Odlučnost Bošnjaka i drugih bosanskohercegovačkih patriota da nepokolebljivo brane svoju državu i civilizacijske vrijednosti, pokazana jasno i uvjerljivo i kroz odbranu naše zemlje od dvostruke agresije u periodu 1992-1995., najveći je problem za velikodržavne politike.

Upravo stoga se i glasni i jasni odgovori Bošnjaka i svih bosanskohercegovačkih patriota na stalne nasrtaje na našu državu, grubom zamjenom teza, nastoje predstaviti kao težnja Bošnjaka za dominacijom, unitarizacijom i centralizacijom.

U posljednje vrijeme retrogradne političke snage u zemlji i regionu su pojačale propagandu protiv Bošnjaka kao najbrojnijeg naroda u Bosni i Hercegovini. U tu svrhu koriste se već poznate propagandne metode i lažne optužbe o ekstremizmu i radikalizmu Bošnjaka. Glavna svrha takvih napada jeste da se međunarodnoj zajednici Bošnjaci predstave kao ekstremisti kojima nije mjesto u Evropi, a pošto čine većinu stanovništva u našoj zemlji, onda ni našoj zemlji nije mjesto u EU.

Naš odgovor je istina! Boreći se za istinu, stalno ćemo ukazivati da su osnovni problem za ovu državu antibosanske politike iz Bosne i Hercegovine i susjedstva koje su izvršile agresiju na Bosnu i Hercegovinu i koje su za to presuđene od najvažnijih međunarodnih i domaćih sudova.

BOSANSKOHERCEGOVAČKI IDENTITET I ETNIČKI IDENTITETI

Afirmacija bosanskohercegovačkog identiteta kao zajedničke odrednice svih građana Bosne i Hercegovine podrazumijeva državni bosanskohercegovački patriotizam, njegovanje i razvijanje tradicionalnih vrijednosti tolerancije i suživota naših naroda, njihovih različitih kultura i religija. Kultura svakog bosanskohercegovačkog naroda je dio kulturne baštine svih nas, a ne samo naroda iz kojeg potječe.

Bosanskohercegovački identitet nije negiranje etničke ili nacionalne pripadnosti Bošnjaka, Srba, Hrvata i ostalih, već razvijanje osjećaja pripadnosti državi Bosni i Hercegovini. Bosanskohercegovački identitet sadržan je i u onome što su zajednički, društveni i građanski interesi svih državljana naše zemlje. Afirmacija bošnjaštva kao

etničke ili nacionalne odrednice najbrojnijeg naroda u Bosni i Hercegovini, potvrda njegovog identiteta i integriteta je prirodni dio razvoja bosanskohercegovačkog identiteta.

Ravnopravnost naroda i zaštita etničkih i nacionalnih vrijednosti je u temeljima Bosne i Hercegovine. Etnička prava se moraju uskladiti sa Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o konstitutivnosti naroda, a druga kolektivna prava sa demokratskim standardima. Ova prava moraju biti zaštićena istovjetno na cijelom teritoriju države Bosne i Hercegovine. Istovremeno, ona ne mogu biti u suprotnosti sa interesima države Bosne i Hercegovine i univerzalnim ljudskim pravima i slobodama, te dovesti u pitanje prava drugih.

Osigurat ćemo izučavanje, upotrebu i promoviranje bosanskog jezika u obrazovnim institucijama, medijima i javnom životu.

Zalažemo se za punu ravnopravnost bosanskog, srpskog i hrvatskog jezika. Osuđujemo sve slučajeve diskriminacije na tom planu, a posebno diskriminaciju bošnjačkih povratnika u entitetu RS, kojima se sistematski onemogućava upotreba bosanskog jezika kao maternjeg u obrazovnom sistemu.

OČUVANJE TEKOVINA ODBRAMBENO-OSLOBODILAČKOG RATA

Svjesna istinskih potreba boračkih kategorija i realnih mogućnosti države, SDA će nastaviti dosljedno i trajno zalaganje za očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata odlučno podržavajući borbu protiv pokušaja falsificiranja istine, historijskih i sudski utvrđenih činjenica, te izjednačavanja krivice branitelja i agresora. S ciljem da naš odbrambeno-oslobodilački rat bude pravilno i istinito prezentiran u nauci, kulturi i umjetnosti, podržavat ćemo nastojanja koja će etablirati vrijednosti naše borbe i otpora. Istina o agresiji na Bosnu i Hercegovinu, koja je utvrđena brojnim rezolucijama Savjeta sigurnosti UN-a i presudama Međunarodnog suda pravde i Haškog krivičnog tribunala se pokušava ugroziti od političkih snaga koje su vršile agresiju i njihovih sljedbenika. Krajnji cilj ovih pokušaja jeste podjela Bosne i Hercegovine. Stoga je neophodno unaprijediti rad institucija koje razvijaju projekte (pisane, dokumentarističke i umjetničke), a koji će doprinijeti kulturi sjećanja.

Nastavit ćemo brigu o izgradnji, uređenju i održavanju muzeja, spomen-obilježja i mezarja šehida i poginulih branilaca Bosne i Hercegovine, te stratišta nevinih žrtava rata.

Iako nam je bila namijenjena samo uloga žrtve agresije na našu zemlju, zahvaljujući nadljudskim naporima, patriotizmu i hrabrosti najboljih sinova i kćeri naše Domovine, artikuliranim kroz stvaranje i jačanje Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine kao jedine legalne oružane sile koja je branila našu zemlju, a u čijem je stvaranju SDA

na čelu sa predsjednikom Alijom Izetbegovićem imala ključnu ulogu, u periodu od 1992-1995. godine učinili smo historijsko čudo i ostvarili veličanstvenu pobjedu.

Pored rada na memorijalizaciji zločina koji su počinjeni tokom agresije na našu zemlju, s posebnim naglaskom na genocid nad Bošnjacima, SDA želi snažno potaknuti projekte u kojima će s ponosom biti prezentiran naš heroizam i trijumf branitelja u odbrani i očuvanju naše zemlje i njenih ključnih vrijednosti.

Naročitu pažnju posvetit ćemo očuvanju vrijednosti proisteklih iz odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995. osiguravanjem podrške za obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti. Isto tako ćemo na jedinstven način nastaviti baštiniti antifašističke tekovine iz perioda NOR-a 1941-1945. kao i iz odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992-1995. godine.

STATUSNA PRAVA BORAČKIH KATEGORIJA

Odlučni smo u nastojanjima da u oblasti boračko-invalidske zaštite neupitno garantiramo dostignuti obim prava i pravičan status boračkih kategorija u skladu sa njihovim potrebama i realnim mogućnostima društva, kroz pravičnu kategorizaciju i materijalno osiguranje porodica šehida i poginulih boraca, ratnih vojnih invalida i demobiliziranih branilaca Bosne i Hercegovine.

Kontinuirana implementacija propisa kojima su regulirana prava ratnih i mirnodopskih vojnih invalida, porodica šehida i poginulih boraca, umrlih ratnih vojnih invalida, dobitnika najviših ratnih priznanja i demobiliziranih branilaca, maloljetnih dobrovoljaca i vojnih penzionera naš je trajni fokus i obaveza.

Predložiti ćemo dodatne izmjene zakona kojima će se osigurati sistemsko usklađivanje primanja šehidskih porodica, RVI i ostalih ratnih kategorija po modelu usklađivanja rasta penzija, definiranom Zakonom o PIO, kako bi se osigurao njihov kontinuirani realni rast.

JAČANJE EKONOMIJE, RAZVOJ, ZAPOŠLJAVANJE

Iskazujemo odlučnu opredijeljenost za nastavak jačanja ekonomske pozicije Bosne i Hercegovine kako na globalnom nivou tako i kroz regionalne inicijative, posebno u sektoru jačanja transportne, energetske i digitalne infrastrukture zemalja Zapadnog Balkana (Connectivity Agenda), kroz Berlinski proces i kroz intenziviranje ekonomske diplomatije u cilju unapređenja imidža Bosne i Hercegovine i njenih iznimno velikih resursnih potencijala.

Kroz dalju saradnju sa evropskim i međunarodnim finansijskim institucijama, uz vlastite resurse, osigurat ćemo potrebnu podršku razvojnim i socijalnim projektima i prioritetima naše zemlje.

U činjenici da Bosna i Hercegovina na potpuno unikatan način stoljećima njeguje kulturne i tradicijske vrijednosti koje su prihvatljive i Istoku i Zapadu SDA prepoznaje ogroman potencijal, koji može ponuditi našoj zemlji izuzetno značajne ekonomske i druge efekte i mi ćemo ga iskoristiti.

SDA će nastaviti da se zalaže za provođenje strukturalnih reformi kako bi se uspostavila i održala makroekonomska stabilnost, povećao stepen konkurentnosti naše privrede, izgradio još povoljniji ambijent za brži ekonomski rast. To podrazumijeva reforme i mjere koje će poboljšati poslovno okruženje, smanjiti javnu potrošnju i opterećenja na rad, razviti poslovnu infrastrukturu, aktivirati raspoložive resurse, podržati mala i srednja preduzeća, poljoprivrednike, izvoznike, stimulirati potrošnju domaćih proizvoda, povećati pokrivenost uvoza izvozom i poboljšati naplatu javnih prihoda.

U oblasti energije i rudarstva naš cilj je energetska pouzdana, održiva i nezavisna Bosna i Hercegovina sa zakonski potpuno uređenim sektorom energije i rudarstva i spremna za izgradnju novih energetskih objekata, naročito onih koji koriste obnovljive izvore energije.

Izgradnju novih energetskih objekata potrebno je zakonski regulisati na način da se opće dobro zadrži u većinskom vlasništvu države, kako bi se osigurala stabilnost energetskog sektora i omogućio nastavak snabdijevanja stanovništva Bosne i Hercegovine električnom energijom po povoljnijim cijenama.

U oblasti poljoprivrede i šumarstva naš cilj je stabilna, održiva i moderna poljoprivreda koja osigurava dovoljno kvalitetnih proizvoda za domaće potrebe i izvoz, a siguran i adekvatan dohodak za poljoprivrednike. Takva poljoprivreda će osigurati perspektivu i mlađim strukturama stanovništva i revitalizaciju demografske slike ruralnih područja.

Rast u oblasti energetike, poljoprivrede i infrastrukture na posredan način će poduprijeti razvoj i angažman industrijskih grana u kojima imamo nasljeđe i resurse, posebno u prerađivačkoj industriji.

Poseban impuls razvoju ekonomije dat će ubrzana izgradnja saobraćajne, energetske i digitalne infrastrukture.

Prioritet cjelokupnog ekonomsko-privrednog koncepta su razvojni zahvati koji će osigurati potrebni nacionalni rast i potaknuti potražnju za radnom snagom.

Razvojni planovi trebaju osigurati ravnomjerni regionalni i ekološki privredni razvoj. SDA će snažno insistirati i raditi na kredibilnoj realizaciji ciljeva za Bosnu i Hercegovinu utvrđenih u Programu Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. godine.

SISTEM PENZIONOG / SOCIJALNOG OSIGURANJA

Zalagat ćemo se da penzioni sistem, kao najveći sistem socijalnog osiguranja, bude zadržan na modelu međugeneracijske solidarnosti.

Posebno ćemo voditi računa da se zaštite i unaprijede dometi reforme izvršene u periodu 2018-2020. godine, provedenoj zahvaljujući politici SDA, koja je od međunarodnih stručnjaka proglašena najkrupnijom i najkvalitetnijom reformom penzionog sistema urađenoj u nekoj od država u tranziciji.

Zalagat ćemo se za dovršetak uspostave institucija koje će provoditi usvojeni zakon, kojim je predviđeno institucionalno uključivanje dobrovoljnog penzijskog osiguranja. Zalagat ćemo se za dosljedno provođenje zakona iz 2018. godine kojim se osigurava održavanje realnog porasta penzija iznad stope inflacije.

Dosljedno ćemo insistirati na provođenju ekonomske politike kojom će se osigurati da prihodi od doprinosa za PIO budu dovoljni za isplatu penzija po osnovu rada, a penzije po posebnim pravima finansirane iz poreznih prihoda budžeta FBiH.

Insistirat ćemo da se integriraju svi oblici socijalnih davanja, kao i socijalne institucije u skladu sa ustavnim nadležnostima, te da se ujednače iznosi socijalnih primanja po istim osnovama u cijeloj FBiH.

Posebnu pažnju ćemo posvetiti reorganiziranju i integrisanju institucija socijalne zaštite, kako bi se sa istim efektima postigla bolja socijalna zaštita siromašnih. Insistirat ćemo da se zakonski propisana osnovica za određivanje visine mjesečnih primanja korisnika boračko-invalidske zaštite usklađuje sa procentom porasta potrošačkih cijena i procentom porasta realnog bruto društvenog proizvoda, po „švicarskom modelu“, kako je to definisano u vrijeme Vlade FBiH, koju je predvodio premijer iz SDA.

PORODICA

Vrijednosti braka između muškarca i žene i tradicionalne vrijednosti porodice predstavljaju temelj stabilnog i zdravog društva i SDA će ih nastaviti snažno podržavati i promovirati.

Nastavit ćemo donošenje seta sistemskih stimulativnih mjera pronatalitetne politike, koje će osigurati pomoć porodicama sa više djece, podstaći rađanje djece i tako zaustaviti negativan prirodni priraštaj.

Pristupit ćemo izradi novih programa podrške za mlade s ciljem zaustavljanja trenda iseljavanja iz Bosne i Hercegovine.

Insistirat ćemo na dodatnim mjerama zaštite žene i porodica sa više djece.

Podržat ćemo sve mjere i aktivnosti na unapređenju kapaciteta i standarda predškolskog odgoja i obrazovanja, kako bi sva djeca imala nesmetan pristup tom sistemu.

Posebnu pažnju posvetit ćemo odgoju i obrazovanju djece sa poteškoćama u razvoju, kao i djece bez roditelja.

Dosljedno ćemo se zalagati za sprečavanje i borbu protiv svih pošasti savremenog doba koje posebno destruktivno djeluju na djecu, mlade i porodicu.

MLADI

Mladi imaju ključnu ulogu u demografskoj, ekonomskoj, kulturnoj i duhovnoj revitalizaciji i napretku društva. Zabrinjavajući trend odlaska mladih iz Bosne i Hercegovine, uzrokovan ekonomskom i političkom nesigurnošću, prijeti disbalansom ekonomskih parametara te slabljenjem sistema penzionog i socijalnog osiguranja utemeljenog na principima međugeneracijske solidarnosti.

Do sada poduzete mjere i aktivnosti sistemskog karaktera nisu bile ni izbliza dovoljne pa se trend iseljavanja mladih nastavlja.

Svjesni najvišeg stepena ozbiljnosti ovog problema, svu svoju energiju i napore usmjerit ćemo na rješavanje najbitnijih pitanja kako bismo mlade ljude motivirali za ostanak, zasnivanje porodica te život i rad u Bosni i Hercegovini.

Naš fokus će biti na motiviranju mladih kroz: osiguranje kvalitetnog obrazovanja, podržanog sistemom pojačanog stipendiranja i subvencioniranja mladih po različitim kriterijima, programe podrške u zapošljavanju mladih kao najpotentnije ekonomske kategorije isključivo po kriterijima stručnosti, sposobnosti, programe stambenog zbrinjavanja mladih putem značajnog povećanja svih olakšica koje daje država, odnosno svi nivoi vlasti.

ZDRAVSTVO

Zalagat ćemo se za reformu zdravstvenog sistema u skladu sa Strategijom razvoja zdravstvene zaštite u Federaciji, vodeći računa o obavezama Bosne i Hercegovine u pogledu međunarodnih standarda u zdravstvenoj zaštiti, Evropskoj socijalnoj povelji, deklaraciji o pravima pacijenata.

Ciljevi reforme su: racionalizacija zdravstvenog sistema, dostupnost kvalitetne zdravstvene zaštite na bazi solidarnosti i jednakopravnosti na prostoru cijele FBiH, omogućavanje povratnicima u entitet RS jednak pristup zdravstvenom sistemu FBiH

kakav imaju i stanovnici Federacije, unaprijediti sistem nabavke lijekova s ciljem adekvatnije dostupnosti terapije pacijentima, uspostaviti centralni registar svih zdravstvenih kadrova i strateški uskladiti razvoj zdravstvene struke sa potrebama tržišta, razdvojiti rad u državnoj i privatnoj praksi, zaštititi javni zdravstveni sistem od nelojalne konkurencije privatnog zdravstvenog sektora na način da fondovi obaveznog zdravstvenog osiguranja trebaju biti korišteni isključivo za finansiranje i jačanje zdravstvenih ustanova u državnom vlasništvu, uspostaviti nacionalne programe za prevenciju malignih i kardiovaskularnih oboljenja, te reformisati sistem zdravstvenog osiguranja i Fonda solidarnosti.

SREBRENICA I ŽRTVE GENOCIDA

Područjima sa kojeg potječu žrtve genocida Srebrenice i Žepe „zaštićenih zona“ Ujedinjenih nacija (Srebrenica, Bratunac, Milići, Zvornik, Vlasenica, Rogatica, Višegrad, Han Pijesak), uzimajući u obzir Odluku MSP, presude MKSJ i drugih sudova, shodno rezolucijama Vijeća sigurnosti br. 819 i 824, posvetit ćemo posebnu brigu.

I dalje ćemo se zalagati da Srebrenica dobije/ima poseban status koji će osigurati intenzivniji razvoj i omogućiti održivost povratka prognanog stanovništva. Srebrenica kao tamna mrlja na savjesti čovječanstva mora biti naša trajna obaveza.

Radit ćemo na realizaciji programa da građani Srebrenice imaju predstavnike, načelnika općine, skupštinsku većinu i dr, koji će uvažavati sudske presude/odluke, koje su nedvojbeno potvrdile zločin genocida nad građanima „Srebrenice Zaštićene Zone“ UN-a.

Nastavit ćemo sa zahtjevima da se mjesta masovnih ubistava u genocidu u zaštićenim enklavama Srebrenica i Žepa obilježe i memorijaliziraju.

IZBJEGLI I RASELJENI

Za SDA su pitanja povratka protjeranih i reintegracija Bosne i Hercegovine bila i ostala temeljna pitanja opstojnosti i cjelovitosti Bosne i Hercegovine.

Potpuna provedba Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma ostaje u fokusu djelovanja SDA, jer je pitanje povratka koje je definisano Aneksom VII bilo jedan od ključnih uslova za prihvatanje Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nastavićemo da kod OHR-a, Visokog predstavnika i domaćih partnera insistiramo na potpunoj implementaciji Aneksa VII i bez njegove potpune i dosljedne implementacije nećemo prihvatiti da se proces povratka proglasi završenim.

Naš cilj je provedba odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i ustava entiteta u pogledu prava svih povratnika da žive u sigurnom okruženju, ambijentu bez diskriminacije, uključujući pravo na obrazovanje na maternjem jeziku, pravo na zapošljavanje u institucijama u skladu sa Ustavom. Insistirat ćemo na dosljednoj primjeni ustavne

odredbe o proporcionalnoj nacionalnoj zastupljenosti konstitutivnih naroda i Ostalih u institucijama entiteta i kantona u skladu sa popisom, a posebno u sigurnosnim agencijama.

Nastavit ćemo da insistiramo na izdvajanju značajnih budžetskih sredstava (minimalno 2%) na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini radi rješavanja egzistencijalnih, infrastrukturnih i razvojnih projekata u povratničkim zonama sa ciljem stvaranja ambijenta za održiv povratak te se zalagati da sva zakonska rješenja koja se donose na nivou države, entiteta i kantona budu afirmativna u odnosu na povratničke zajednice i da stimulišu ostanak nakon povratka.

U saradnji sa partnerima izradit ćemo i predložiti poseban reintegracijski zakon na osnovu kojeg bi bile zaštićene povratničke zajednice u Bosni i Hercegovini od diskriminacije.

SDA će raditi sa partnerima na stvaranju ambijenta za kreiranje posebnog statusa za područje na kojem je, prema presudama Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u Hagu, počinjen genocid nad Bošnjacima u istočnoj Bosni.

ISELJENIŠTVO-DIJASPORA

Bosanskohercegovačka dijaspora, nastala dominantno tokom i nakon brutalne oružane agresije na Bosnu i Hercegovinu, rasuta je po cijelom svijetu i zajedno sa generacijama svojih potomaka rođenih u iseljeništvu broji cca 2 miliona ljudi, pretežno uspješno integrisanih u novim društvima brojnih zemalja na svim kontinentima. Bez obzira na to da li će se trajno ili povremeno vraćati u našu/svoju zemlju te u kojem obimu ili omjeru, oni zaslužuju posebnu pažnju i institucionalne i sve druge napore da se konekcije s njima uspostave, održe i ojačaju.

Stranka demokratske akcije će i ubuduće posvećivati naročitu pažnju našoj dijaspori i saradnji s njom, posebno s onim dijelom dijaspore koja se veže za održivi povratak, zapošljavanje i prosperitet lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini.

Prvenstveno ćemo nastaviti raditi na institucionalnom jačanju veza i saradnje sa našim građanima u inozemstvu. Najbolji način za ostvarivanje ove saradnje je uspostava državnog ministarstva za iseljništvo i matice iseljenika.

Istovremeno, naše iseljništvo treba da bude jedan od važnih mostova saradnje sa drugim državama.

Dok se zakonski ne regulišu jednaka biračka prava rezidenata i iseljništva, nastavit ćemo sa pojačanim aktivnostima na registraciji birača koji žive u dijaspori.

OBRAZOVANJE I NAUKA

Naš cilj je kvalitetan, funkcionalan i efikasan sistem obrazovanja i nauke, u skladu s evropskim standardima i normama, zasnovan na principima izvrsnosti i napretka, društveno odgovoran i konstruktivan, povezan s potrebama bosanskohercegovačkog društva i njegovog razvoja i boljitka, uključujući posebno i privredne potrebe i njihovo integriranje u obrazovni sistem putem „dualnog obrazovanja“.

Uvažavanje i poštivanje kulturno-identitetskih različitosti i složenosti bosanskohercegovačkog društva treba biti zastupljeno u obrazovnom sistemu, uključujući i odgojni aspekt. I dalje ćemo se boriti za integriran i integrirajući obrazovni sistem, što podrazumijeva i uspostavu stvarne zajedničke nastavno-obrazovne jezgre u cijeloj državi, ukidanje prakse „dvije škole pod jednim krovom“ te eliminiranje diskriminacije i odvajanja učenika i nastavnika po bilo kojem osnovu.

Posebno ćemo se boriti za afirmiranje bosanskog jezika, bošnjačke i bosanskohercegovačke književnosti, kulture i historije u obrazovnom sistemu, kao i s njima povezanih naučnih oblasti, suprotstavljajući se njihovom relativiziranju, marginaliziranju i negiranju.

Zalagat ćemo se za nužne reforme i druge vidove unapređenja obrazovnog sistema na svim razinama, ali i za koordiniranje i zajedničko realiziranje reformskih procesa na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, kako bi reforme postale integrirajući, a ne dezintegrirajući faktor države i društva.

Nužno je unaprijediti stanje predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja te zaustaviti devalvaciju i osigurati kvalitetu u visokom obrazovanju i nauci, naročito razvijajući javno visokoškolsko obrazovanje i javne univerzitete, uz istovremeno integriranje u evropski obrazovni prostor i razvijanje internacionalizacije visokog obrazovanja i nauke.

Imajući u vidu loše stanje u visokom školstvu zalagat ćemo se za uspostavu efikasnog sistema vanjske kontrole visokoškolskih ustanova, njihovih programa i diploma, kao i za potpunu depolitizaciju visokog obrazovanja.

Bosanskohercegovačko društvo nužno je razvijati kao društvo znanja, a razvoj Bosne i Hercegovine temeljiti na obrazovanju i nauci. To podrazumijeva razvoj i afirmaciju nauke i tehnologije, ulaganje u nauku, naučnoistraživačke i naučnorazvojne procese i projekte kao bitne preduvjete naučno-tehnološkog, ali i ekonomskog i općedruštvenog razvoja, i to najmanje 2% BDP-a, odnosno u skladu s evropskim prosjecima finansiranja ovih temeljnih društvenih djelatnosti.

U cilju jačanja naučnog rada odlučno podržavamo snažnije povezivanje bosanskohercegovačkih sa evropskim, američkim i drugim međunarodnim naučnim institutima i istraživačkim centrima.

Zalagat ćemo se da obrazovanje i nauka budu oblasti od prvorazrednog društvenog značaja te da budu tretirani kao jedan od najvažnijih razvojnih resursa, a ljudski potencijali kao najveće bogatstvo društva.

Sposobnosti za generiranje znanja, razvoj nauke i tehnologija te inovacije koje podržavaju održivi razvoj osnove su za uspjeh društva i pojedinaca i zato je prioritetno važno uspostavljanje uvjeta za kreiranje znanja, razvoj nauke, tehnologija i inovacija kao intelektualnih potencijala naše zemlje.

Održiv razvoj zemlje bit će postignut samo ukoliko se stvore uvjeti za razvoj punog potencijala stanovništva kroz obrazovanje i nauku kao društvene vrijednosti prvog reda. U izgradnji takvog sistema vrijednosti posebno mjesto pripada onima koji odgajaju i obrazuju čovjeka za potrebe razvoja našeg društva. Stoga kroz sistem materijalnog i društvenog vrednovanja nastavnička zanimanja svih nivoa i profila moramo učiniti privlačnim za one najizvrsnije učenike i studente. Najizvrsniji će potom obrazovati i odgojiti iste takve.

Istovremeno se kroz sistem stipendiranja i subvencioniranja učenika i studenata mora dati puna podrška najboljima, ali i prilika onima kojima na putu obrazovanja i ostvarenja njihovih potencijala i uspjeha stoje isključivo materijalne prepreke.

Generalno, naš cilj je moderan i kvalitetan, efikasan i brzoreagujući odgojno-obrazovni sistem, neopterećen ideologijama, spreman da odgaja i obrazuje nove generacije za novo doba.

KULTURA

Kultura je temeljno važna društvena djelatnost, bez koje nema uspješnog društva te se upravo na ovaj način mora vrednovati i tretirati.

Posebnu pažnju posvetit ćemo kulturi kao posebnoj vrijednosti pojedinih naroda Bosne i Hercegovine te Bosne i Hercegovine kao cjeline, naročito s ciljem obnavljanja i razvoja bosanskohercegovačkog kulturnog bića te unutrašnje stabilizacije i razvoja složenog bosanskohercegovačkog društva. Kulturu ćemo afirmirati i kao posebnu vrijednost svakog od naroda u Bosni i Hercegovini, ali i kao zajedničku, integralnu vrijednost te integrirajući faktor Bosne i Hercegovine.

Zalagat ćemo se za osiguranje ustavnih, institucionalnih i svih drugih pretpostavki za ostvarivanje kulturne politike na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, uključujući i državni nivo, kao i za adekvatno finansiranje kulture na principima kvaliteta kao kriterija, smatrajući kulturu faktorom duhovne i moralne ravnoteže društva, ali i jednim od ključnih važnih temelja društva.

Podržat ćemo djelovanje i razvoj institucija i organizacija koje se bave kulturom, kulturnom baštinom i tradicijom naroda Bosne i Hercegovine, kao i donošenje zakona

i drugih odgovarajućih akata i rješenja kojima se omogućuje i unapređuje njihov rad i djelovanje. Uz jednako uvažavanje kulture svih naroda u Bosni i Hercegovini, posebno ćemo se zalagati za razvoj i afirmaciju kulture bošnjačkog naroda kao naroda čija je kultura desetljećima bila sistematski osporavana, otuđivana i gažena, a naročitu pažnju i dalje ćemo posvećivati bosanskom jeziku, bošnjačkoj i bosanskohercegovačkoj književnosti i drugim ključnim aspektima kulture Bošnjaka te Bosne i Hercegovine kao cjeline.

Također, nastaviti ćemo i rad na afirmaciji i razvoju kulture sjećanja, kao i rad na obnovi bošnjačke i bosanskohercegovačke kulturne baštine i njenoj zaštiti, posebno nakon masovnih razaranja u toku agresije na Bosnu i Hercegovinu i genocida nad Bošnjacima.

Zalagat ćemo se za povezivanje sa svjetskim i evropskim kulturnim centrima, procesima i pojavama, uz afirmaciju i promociju bosanskohercegovačkog kulturno-historijskog naslijeđa i savremene kulture Bosne i Hercegovine u evropskom i svjetskom kontekstu.

Naročito snažne i raznovrsne kulturne konekcije i utjecaje potrebno je ostvariti s cjelokupnim bosanskohercegovačkim, a naročito bošnjačkim iseljeništvom.

Ulaganja u kulturu i kulturne djelatnosti nužno je povećati tako da iznose najmanje 2% BDP-a, odnosno u skladu s evropskim prosjecima finansiranja ovih temeljnih društvenih djelatnosti.

SPORT

U cilju razvoja sporta, koji doprinosi odgoju i razvoju te očuvanju zdravlja djece i omladine, zalagat ćemo se za razvijanje sportske infrastrukture, stimuliranje sportskih klubova i organizacija, sistematsko rješavanje finansiranja državnih timova i olimpijskih selekcija BiH.

SDA će se zalagati za formiranje registra vrhunskih sportista za period od 1992. godine, u skladu sa nomenklaturom sportova i kriterijama sportskih federacija i asocijacija.

Vrhunska postignuća naših sportista na evropskim, svjetskim i olimpijskim prvenstvima veoma snažno afirmiraju našu zemlju u međunarodnim okvirima, a osvajači medalja sa tih takmičenja najvišega ranga zaslužuju adekvatne nagrade. U tom smislu podržavamo donošenje pravilnika kojim bi se precizno uredilo pitanje nagrada za vrhunske sportske rezultate.

Zalagat ćemo se i za donošenje izmjena zakona kojim bi se olakšao proces zapošljavanja sportista u policijske agencije i Oružane snage Bosne i Hercegovine.

Insistirat ćemo na uspostavi registra sportskih klubova i udruženja koji se djelimično finansiraju iz budžeta na svim nivoima.

VJERSKA PRAVA I SLOBODE

Odnosi između države i vjerskih zajednica i njihovo mjesto u društvu treba da budu regulirani kao u zemljama demokratskog svijeta i prilagođeni bosanskohercegovačkim prilikama, podrazumijevajući pritom pravo na zdravstveno i penziono osiguranje svih vjerskih službenika.

Tražimo od institucija Bosne i Hercegovine da se konačno zaključi Ugovor s Islamskom zajednicom u Bosni i Hercegovini.

Insistirat ćemo da nadležni nivoi vlasti regulišu prava vjerskih službenika implementacijom Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini.

Poštivanje različitih svjetonazora, vjerskih prava i sloboda, zagarantiranih Ustavom BiH, podrazumijeva i vraćanje oduzete imovine vjerskim zajednicama/crkvama, obnovu porušenih i oštećenih vjerskih objekata i kulturno-historijskog naslijeđa uopće.

Podržavamo poziv Islamske zajednice u Bosne i Hercegovine svim svojim članovima da slijede tradicionalno učenje islama vijekovima prakticirano na ovim prostorima i da odbiju bilo kakvo nasilje i zločin u ime islama, gdje god se to događalo. Nasilje u ime vjere je najgori vid nasilja nad samom vjerom.

Dijelimo zabrinutost muslimana u svijetu usljed istupa pojedinaca, grupa i pojedinih zvaničnika na Zapadu koji neodgovorno ili zlonamjerno poistovjećuju islam i muslimane sa nasilnim grupama i pojedincima koji uzurpiraju, skrnave i zloupotrebljavaju vrijednosti i ustanove islama.

ZAŠTITA OKOLIŠA

Zaštita okoliša je jedan od prioriteta SDA, koji će biti proveden kroz dosljednu implementaciju Zelene agende za Zapadni Balkan, koju je Bosna i Hercegovina prihvatila u okviru Sofijske deklaracije iz 2020. godine. Na bazi Zelene agende potrebno je u najskorijim rokovima usvojiti Federalnu strategiju zaštite okoliša, sa Akcionim planom do 2030. godine.

Prvi koraci našeg društva u smjeru primjene principa ekološke održivosti ekonomije učinjeni su dosta refleksno i stihijski, bez adekvatnih znanja i ozbiljne organizacije. Stoga smatramo da je potrebno intenzivirati realizaciju sveobuhvatnih programa

ekološkog opismenjavanja i osvježivanja svih struktura stanovništva u Bosni i Hercegovini.

Posebni akcenti trebaju biti na ubrzanom prelasku na obnovljive izvore u proizvodnji električne energije i ugradnji filtera u postojeće termoelektrane; na projektima energetske efikasnosti kroz utopljanje zgrada; na izgradnji toplovoda koji bi koristili geotermalne vode i energiju termoelektrana; na ubrzanom stvaranju pretpostavki za uvođenje električnih vozila, naročito u sistemu javnog prevoza; na unaprjeđenju zakonskih rješenja koja bi stimulisala i subvencionirala smanjenje korištenja uglja u domaćinstvima; na intenzivnoj gradnji i unaprjeđenju stanja na postojećim regionalnim centrima za upravljanje otpadom (RCUO), odnosno općinskim sanitarnim deponijama; na zakonsko tretiranje problema korištenja plastičnih kesa sa ciljem postupnog prestanka korištenja u trgovinama, u skladu sa direktivom EU koja se odnosi na ovu oblast.

SARADNJA SA DRUGIM POLITIČKIM STRANKAMA

Najznačajnije stranice moderne historije Bosne i Hercegovine ispisane su zahvaljujući osnivanju i djelovanju SDA Bosne i Hercegovine. Štaviše, bliski historijski događaji od 1990-tih godina do danas, njihovi ključni kreatori i akteri sa domaće i međunarodne scene eksplicitno svjedoče da bez SDA i njenog osnivača i lidera Alije Izetbegovića ne bi bilo ni međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine na bazi referenduma, niti uspješnog organiziranja svih patriotskih snaga koje su odbranile ovu zemlju od dvostruke agresije kojom se to međunarodno priznanje namjeravalo anulirati, zemlja i njeni branitelji uništiti.

Iako te činjenice predstavljaju ogroman i za sve druge političke rivale u Bosni i Hercegovini trajno nedostižan historijski i politički kapital, SDA je još uvijek veoma daleko od ispunjenja i okončanja svoje ključne osnivačkim aktima i programima proklamovane političko-historijske misije. Iako je kao ubjedljivi pobjednik Općih izbora 2022. godine, činom brutalnog pravnog nasilja visokog predstavnika u BiH nad Ustavom i zakonom, izbačena iz vlasti, SDA i dalje ostaje ubjedljivo najsnažnija probosanska politička snaga, spremna da se odlučno suprotstavi svakom pa i najnovijem udaru na državu Bosnu i Hercegovinu od strane retrogradnih antidržavnih politika.

Prinučeni da to činimo kao pobjednička stranka iz opozicije, ciljeve naše politike, primarnu zaštitu države i njenih interesa, ostvarit ćemo u suradnji sa drugim političkim subjektima i strankama koje imaju izabrane predstavnike u parlamentima i sa kojima je neupitan dogovor u pogledu očuvanja države kao primarnog strateškog cilja kao i kompromis oko drugih važnih pitanja.

To se u prvom redu odnosi na one političke stranke čiji je programski prioritet jačanje suverene i demokratske Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama –

države ravnopravnih naroda i građana - stranke koje se zalažu za njeno članstvo u NATO i EU. Ovo svakako podrazumijeva političke stranke koje imaju izabrane predstavnike iz hrvatskog, srpskog, bošnjačkog naroda i ostalih.

ČLANSTVO U EVROPSKOJ NARODNOJ STRANCI

Svoje ciljeve i prioritete realizirat ćemo članstvom i aktivnim sudjelovanjem u grupaciji Evropska narodna stranka (*European People's Party – EPP*).

SDA će raditi na promjeni sadašnjeg statusa pridruženog člana u status punopravne članice EPP-a s ciljem aktivnijeg uključivanja u rad Evropskog parlamenta i fokusom na dalje integrisanje BiH u Evropsku uniju.

U svom radu pridržavat ćemo se temeljnih odrednica programa EPP-a prilagođenog tradicionalnim vrijednostima našeg društva.

DEMOKRATSKA KONTROLA VLASTI

Imajući u vidu posebnu važnost principa i mehanizama demokratske kontrole vlasti, SDA će se i dalje zalagati za neometano djelovanje istinski slobodnih i profesionalnih medija, za slobodno djelovanje svih političkih stranaka, kao i aktivnosti nevladinog sektora, sve u skladu sa Ustavom i zakonima naše zemlje.

Predsjedavajući

dr. Halid Genjac